

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

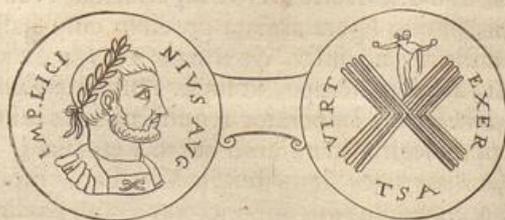
Ezechielis Spanhemii Dissertationes De Praestantia Et Usu Numismatum Antiquorum

Spanheim, Ezechiel

Amstelodami, 1671

De Pace Augusti in variis Nummis, Pace Publica, Fundata, Pace Germanici Vitellii in selecto nummo. De Ludis Saecularibus; Philippus Augustus, Christianus an Gentilis. De Operibus Caesarum publicis; ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-12878

Nihil autem certius, quam *Vallum* Romanum eodem nummo, quod viderunt insignes Urbis Antiquarii, designari. Locus etiam Varronis, quem cum transmissa superiori icone innuebat Chiffletius noster, rem extra dubium ponit; *Vallum* vel quod ea varicare nemo potest, vel quod singula ibi extrema bacilla fulcri illata figuram habent litteræ V. Id vero satis perspicue evincit superioris Nummi figura, cujus extrema quavis parte sumpta litteram V signant. De tota autem Valli ratione ac fi-

L. xxiiii. c. 5. gura videndus est Livius, qui *levés & bifurcos plerosque & trium aut cum plurimum quatuor ramorum Vallos cædi ostendit*; alibi de Valli Romanorum à Græcis & Macedonibus discrimine agit. Exhibet idem Nummus in

Lib. xxx. c. 23. summo Vallo militem, qui *Vallares* coronas manu tenet, *Muralibus* nempe *Vallaribusque insignis Coronis* juxta Livium, & quo symbolo *VIRTUS EXERCITUS* ejusdem Licinii denotatur, quem militiæ custodem ad veterum instituta severissimum refert Aurelius Victor.

De PACE sub Casari-
bus parta. Neque vero fortes solum Exercitus aut Victorias Æternas, sed & *ORBEM QUIETUM*, quod orabant olim pro Imperatoribus Christiani juxta Tertullianum in Apologetico, iisdem etiam vindicant aut gratulantur hæc monumenta. Hinc præter *CLAUSUM JANI TEMPLUM PACE TERRA MARIQUE PARTA*, toties in iis expressa *PAX AUGUSTI* vel *PAX AU-*

AUGUSTA, quam nempe Orbi terrarum præstabat Tiberius, Vespasianus, Hadrianus, alique; unde jam olim Poëta,

Que minus AUGUSTA PACE fruatur humum, Ovi. l. de Pont. l. II. El. Amphy. v. 1.
& quomodo aut *Pacem Deum* Livius ejusque exemplo Justinus, Symmachus, ac *Jovis Pacem* Plautus, aut Germanicus ad Tiberium,

PAX TUA, *tuque adsis nato, numenque secundes,* ac Nero apud Senecam, *hinc tot millia gladiatorum, quæ PAX MEA comprimit.* Lib. 1. de Clem. c. 1. Scilicet quod Pax illius cense-

retur, penes quem erant auspicia; ac unde *Pacis* juxta *& Belli Domini* Dioni vocantur iidem Cæsares Πολέμης καὶ ΕΙΡΗΝΗΣ κέρας, sicut alibi diximus. Quamquam

& ad Deos quoque illud Pacis & Quietis bonum retulere iidem Augusti, juxta nummum Maxentii, PRO- In Cimel. Regin. Chiist.

VIDENTIA DEORUM QUIES AUGG. cui similem in Maximiano quoque videas. Eandem vero PACEM AUGUSTAM *diffusam*, juxta Velleium, *per omnes terrarum ORBIS angulos* celebrat itidem in nummo Othonis aureo, PAX ORBIS TERRARUM, aut in Vespasiano verius PACI ORBIS TERRARUM AUG. h. e. juxta Lucanum nostrum, PAX *missa PER ORBEM*, & quam laudem Hadriano tribuit haud vane Spartianus, *tenenda per ORBEM TERRARUM PACI intendit.* Sicut in aliis Nummis paullo

ante descripti UBIQUE VICTORES, ita rursus U- In Cimel. Card. Medic. Tacit. An. nal. xv. 27.
BIQUE PAX in nummo Gallieni aureo, juxta Corbulonis de Nerone dictum, *Imperatori suo immotam UBIQUE PACEM*, aut Vopiscum in Probo, UBIQUE

PAX; *ubique Romana leges.* Sic FUNDATOR PACIS in aliis Nummis tum Constantinus, tum pridem ante illum Severus, juxta simile Spartiani de eodem testimonium, *in æternum PACE FUNDATA*; & quomo-

Ppppp do

do idem PACATOR ORBIS vel filius ejus Antoninus vocatur, prior in aureo, alter in æreo nummo Regiæ Gallorum Gazæ, qualem & in Postumo notat etiam Tristanus: scilicet juxta Poëtam,

Virgil. Ecl. IV. PACATUMQUE *reget patriis virtutibus* ORBEM.

Singularis vero Philippi Nummus PAX FUNDATA CUM PERSIS, haud aliter ac Justinus, *Parta Pace & securitate* FUNDATA. Neque vero diffusam solum aut fundatam, sed ÆTERNAM eandem ac PERPETUAM prædicant rursus illorum Cæsarum Nummi, Tiberii puta, Vespasiani, Hadriani, ac aliorum,

Æn. IV. *Quin potius PACEM ÆTERNAM pactoſque hymenæos,*

Inde etiam iis monumentis insculptæ aut ARA PACIS in Nerone; modo PAX EQUITUM, ut in Postumo; PACIS EVENTUM in Vespasiano; modo PAX PUBLICA; modo in Græcis nummis Pax ipsa spicis coronata, & inscr. ΕΙΡΗΝΗ; ad quas Pacis icones respexit Tibullus,

L. I. El. 10. *At nobis PAX alma veni, SPICAMQUE teneto,
Perfluat & pomis candidus ante sinus.*

Et hæc quidem scripseram, quum opportune à te accipio cætypum præclari nummi, quale tua opera ad me curatum voluit vir summis quidem ornamentis generis, animi, fortunæ præditus, sed novo adhuc ostri fulgore brevi, ut augurari licet, futurus splendidior, Camillus Maximi. Exhibet autem ille Nummus hinc Vitellium laureatum cum solitis principatus titulis, A. VITELLIUS GERMANICUS IMP. AUG. P. M. T. R. P. illinc tres figuras, unam Romæ sedentis, solito typo, cum Victoria præ manibus, quæ coronam offert Vitellio, ante duas stantes, unam togati ipsius Vitel-

Vitellii, alteram à tergo muliebrem, non quidem, ut statuere quis possit, Germaniæ, sed quod liquet mihi cum ex habitu, qui nihil habet barbari aut consoni aliis Germaniæ typus, sed juxta usitata Dearum id genus apud Romanos simulacra, tum ex inscriptione apposita, PAX GER. ROMA, non *Pax Germania Roma*, prout primo etiam intuitu augurabar, sed *Pax Germanici*, apposite ad ty-
pum, & amatum Vitellio cognomen, illasque solemnes & indicatas paullo ante inscriptiones, *Pax Augusti*. Sed non decet ut lectori invidemus insignis nummi, neque vulgo apud antiquarios obvii conspectum.

Neque indiget ille ulteriori commentario: quum plana sint omnia partim ex studio illo paullo ante commemo-
rato Romanorum Principum, non à devictis solum, sed à pacatis etiam Urbe ac Provinciis, gloriam suorum temporum, quamquam vana sæpius, ut hic loci, præ-
dicatione celebrandi: partim ex rebus Vitellii, opera & fide Germanici Exercitus, cui præfuerat, ad imperium promoti, & inde GERMANICI appellationem sibi filioque adhuc infanti tribuentis. Quo spectat etiam matris ejusdem Vitellii dictum, non GER-
MANICUN à se sed Vitellium genitum. Ut mittam in^{11.}

Ppppp 2

priori

ibid.

priori Nummi area omisſum *Cæſaris*, expreſſum vero *Auguſti* cognomen; utrumque rurfus ad Taciti fidem, *vocabulum AUGUSTI differret, CÆSARIS non reciperet*; mox, *abnuentique nomen AUGUSTI expreſſere ut aſumeret*; & quibus etiam conſentanea alibi ex Suetonio retuli. Cæterum huc etiam referenda Pacis opera, ac inter ea *LUDI SÆCULARES* ſub Domitiano, Severo & filiis Philippis, vario ſpectaculorum genere, ſicut jam alibi vidimus, celebrati. Inde paſſim in *iis SÆCULARIA SACRA*, & ſacrificantes Imperatores cum adſtante tibicine aliisque figuris, aut juxta ſequentem iconem, in qua plures figuræ, una ex iis jacens cum Cornucop. duæ nudæ ſtantes, aliæ duæ ante Aram, infra Aper cum alia figura.

Haud valde diſſimilem videas inter Nummos Getæ Ducis Arefhotani, de quo conſulendus Rubenius brevis ſed elegans eorum interpres, qui duas illas figuras nudas ſtantes de Hercule & Baccho, vere, ſi quid iudico, interpretatur. Hic enim eorum habitus in aliis Severi nummis ſupra quoque traditis, cum inſcr. *DIS AUSPICIBUS*; unde ambobus Templum ingens ex-
 Lib. LXXVI. truxiſſe legitur apud Dionem. At figura jacens cum Cornucop. eidem Rubenio Terra, ſed cum aliis ſymbolis, ſpica nempe & Palma, mihi in ſuperiori nummo *Tiberis*

beris juxta solitum ejus typum. Aper vero in eodem, aut aliud nonnunquam animal in similibus Nummis, prout nempe Diis aut Deabus hoc vel illud sacrum, quibus in solemnibus illis sæcularibus sacra fieri solita per triduum in Campo Martio, Jovi nempe, Junoni, Apollini, Dianæ, Parcisi, Lucinisi, Cererisi, Plutoni, Proserpinæ Zozimus refert. Sub Philippis vero occurrit inter alios Lib. II. Nummos similis celebritatis indices unus, in quo sæcularia itidem Sacra, septem nempe figuræ ante Aram sacra facientes, cum inscr. SÆCULUM NOVUM, quo Milliari nempe sæculum ab Urbe Condita designatur, & quod *νεοπαγή* *ἑίος* vocarunt Græci, ut Eusebius, apud quem per *Sæculum Novum* easdem voces expressit De vit. Const. I. III. c. I. Cl. Valefius; Symmachus, NOVI SÆCULI *fatāre- citantur*. Unde similiter Gratiani nummus, qualem Lib. I. Ep. 7. vidi apud diligentissimum integerrimumque Gallici Ærarii Custodem Ampliatoremque Colbertum, GLORIA NOVI SÆCULI. Ex superioribus autem Philippi nummis cum solemnibus Gentilium sacris satis liquere videtur fabulis adnumerandum, quod de hoc Imperatore ut Christiano Eusebius, alique dein tradidere, inter quos etiam Abul Pharagius. Quamquam Dyn. VII. P. 80. videam virum rara eruditione ac inter præcipua hodie litteratæ Galliæ ornamenta Danielem Huetium, eandem de Philippo Christiano sententiam in Origenianis tueri; eum nempe circa ipsa imperii initia Christi doctrinam sub Papa Fabiano amplexum, idque occulte & clam Ethnicos; & qua de re consulere poterit eum Lector, antequam huic vel alteri sententiæ accedat. Neque enim id jam agimus; sed sola quæ è Philippi nummis erui possunt argumenta si non privati saltem publici Gentilium cultus obiter commemoramus. Sub Honorio quidem celebratos eosdem sæculares, sed Sa-

cris sæcularibus omisſis, ſolo Circenſium aut Theatralium ludorum apparatu tradiderunt auctores. Conſtat vero id ex præclaris ejuſdem Nummis, in quibus Quadrigæ & Victores cum Corona & Palma, ac inſcr. SPECIOSUS DIGNUS EUGENIUS ACHILLIS SIDEREUS.

In Cimel.
Regin.
Chriſt.

De OPERI-
BUS Caſa-
rum Publi-
cis.

Annal. XIII.
51.

OPERA varia non commemoro ab iſdem Caſaribus erecta vel reſtaurata, quorum formam aut nomina priſca hæc Nummorum ſupellex præbet, & quæ nobis hodie pro diurnis Urbis Actis, quibus talia mandari ſolita Tacitus refert. Hujus generis tot ÆDES Deûm, puta JANI Quadrifrontis; JOVIS TONANTIS, SOSPITATORIS, CUSTODIS, ULTORIS, VICTORIS; MARTIS ULTORIS; VENERIS FELICIS, VICTRICIS; APOLLINIS PALATINI; SOLIS INVICTI; DEÆ SEGETIÆ; VOLKANI; ROMÆ ÆTERNÆ; aliæque, quæ cum Conditoribus ſuis aut Reſtauratoribus Auguſtis, Neronibus, Domitianis, Caracallis, Alexandris Severis, Valerianis, aliſſque Caſaribus ſacratae his monumentis conſpiciuntur. Ita JOVIS OLYMPII Templum in nummo Auguſti videas haud paſſim obvio, de quo jam ante; ſicut JOVIS OPTIMI MAXIMI CAPITOLINI in ſequenti Nummo Vitellii, cujus iconem laudatus aliquoties Chiffletius noſter ad me haud ita pridem tranſmiſit:

At notum ex Auctore illorum temporum Tacito, Sueto-

Suetonio, arfisse sub Vitellio Ædem Jovis Capitolini, sub Vespasiano postea restitutam. Sed quod dubium quasi & anceps foret, an incendium illud ab obsidentibus Vitellianis, an à Flavianis obsessis profectum, magna autem esset infamia illius facti, quo multi *fi-* Tacit. Hist. IV. 54.
nem imperii adesse credebant, eam certe à se amoliri voluisse videtur Vitellius, hac suæ erga sedem Jovis Opt. Max. ac imperii pignus pietatis contestatione. Equidem quantum curæ ea res foret Vitellio, abunde ostendit absolutus ab eo Atticus Consul, quamquam è dūcibus Flavianarum partium, *quod interrogantibus quis Ca-* Hist. III. 75.
pitolium incendisset, se reum Atticus obtulerat. Eaque Con-
fessione, sive aptum tempore mendacium fuit, invidiam crimenque amovisse, & à partibus Vitellii amolitus videbatur.
 Et certe crebrior fama, ut tradit in hoc facto idem Tacitus, obsessis Flavianis hoc incendium adscripsit, quo Hist. III. 71.
 nitentes ac progressos Vitellianos depellerent. Quot
 vero alias Ædes insuper in his monumentis restitutas quasi & restauratas videas? Ita Templum JUNONIS MARTIALIS in Nummis Volusiani non solum sed etiam Philippi ac Triboniani Galli; *SPEI PUBL.* seu *Publicæ* in Tetrico juniore apud Trifanum; *MEMORIE ÆTERNÆ* in Divo Romulo; *VICTORIÆ* in Gordiano; *DIANÆ PERG.* *Pergæ* nempe, non *Pergamena*, ut censēbat Trifanus in Nerone, ac juxta Nummos Græcos alibi in hoc opere descriptos, *ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ ΠΕΡΓΑΙΑΣ* quamquam *Pergasiam* eandem dictam doceat Stephanus Byzantius, ni corrupta vox pro *Περγαια*, ut Nummi veteres constanter eam vocant. Ita sua consecratis Cæsaribus Tempa, ut *DIVO JULIO* in Augusto; huic vero etiam à Pio restituto, juxta ejus Nummum; *DIVI AUG. REST. TEMPL.* aut etiam in Nummo Faustinae Pii Conju- In Cimel. Barberin.
 gis,

gis, ÆDES AUG. Adde Templum Gentis FLAVIÆ; item ejusdem FAUSTINÆ, cujus alioquin supersunt adhuc in Urbe rudera; adde plura id genus cum duabus, aut quatuor, aut sex, aut octo, aut decem etiam Columnis, eademque modo cum una, modo cum pluribus statuis, quamquam citra illius Dei aut Deæ nomen, cui eadem erant dicata. Neque prætereundum hic nobile illud Vespasiani opus, PACIS Templum, cujus effigiem non solum adumbrant ejusdem Vespasiani aut Titi Nummi, sed Commodi insuper; ac proinde nondum incendio, quod mox sub eodem, teste Herodiano, contigit, dirutum. Certe ætate sua combustum illud docet una cum sua *ἱστορία* Galenus eo libro, quem scripsit Severo & Caracalla imperantibus, *ὅπου τε καὶ τὸ τῆς ΕΙΡΗΝΗΣ τῆς ἐν αὐτῇ*, quando *ἔστω* Templum PACIS arsit. Contigit vero illud incendium anno Commodi XII. seu Æræ Christianæ cxcii, ut notatur in Eusebii Chronico. ÆSCULAPII vero Insulam ac Templum ex præclaro Pii nummo alibi jam eruimus. Immo ipsius URBIS Templum ab Hadriano conditum anno, quo Natalem ejusdem celebravit, indicat Nummus descriptus pridem ab antiquariis, ac citatus quoque viro incomparabili in Eusebianis, & doctissimo Valesio ad Ammianum, DCCCLXIV. NAT. URBIS R. CIR. CON. S. C. *Natali Urbis Romæ Circenses Concessit Senatusconsulto*. Jam quot veteres ac insignes ARCUS in iisdem Nummis videas etiamnum erectos vel AUGUSTO ob Vias Munitas, & signa à Parthis recepta; vel DRUSO & CLAUDIO de Germanis ac Britannis devictis; vel GALBÆ ob Remissam Quadragesimam; vel NERONI, DOMITIANO, TRAJANO, SEVERO, POSTUMO, CONSTANTINO MAGNO, solita adulationis illorum temporum

Lib. 1. de
Antid. pag.
433.

rum juxta ac Victoriarum monumenta? Quam insignis inter alios sequens Arcus TRAJANI, tertio ejus Consulatu erectus, juxta præclarum Nummum, quem è divite ac eleganti penu antiquaria laudati sæpius genere ac meritis splendidissimi Camilli Maximi, multa rei antiquariæ peritia insignis Petrus Bellorius noster suppeditavit.

Ex eodem vero Arcu diruto, eum qui in Urbe adhuc hodie visitur Arcum Constantini extractum, liquere continuo fide hujus Nummi. Neque proinde male id jam conjecerant superiori sæculo antiquarii, ut auctor est Martianus, unde etiam Nummi hujus præstantiam licet cuivis æstimare; *In hoc autem (Arcu Constantini) sunt quadam mira arte sculpta, quadam non satis probantur: ideo multi volunt illa ex ARCU TRAJANI destructo ad hujus ornatum translata, hæc ultro illis addita.* Pro Arcu vero fornicem dixisse Veteres vel ex Tullio videas, *ad Verrin. 11. ipsum fornicem Fabianum: unde illa glossa ad hunc locum veteris Grammatici inediti & alibi jam mihi citati è Bibliotheca Vossiana, Arcus Latinum non est.* At præter Suetonium, Tacitum, aliosque, à quibus jam hæc vox Latio donata, certe ætate Severi ac filiorum eadem ut *Latina* in Nummo Caracallæ publice signata, AR-
cus AUGG. Quid commemorem tot alia Trajani
Opera, quæ illum Pace non minus quam Bello clarum
Qqqq posteris

In Cimel.
Regin.
Christ.

posteris prodidere, cujusmodi occurrunt in his monumentis CIRCUS, PORTUS, FORUM, BASILICA, VIA, AQUA, BIBLIOTHECA, singula ULPIÆ vel TRAJANI nominibus appellata? PONTES denique ejusdem supra *Euphratem, Tigrim, Danubium*, in iisdem Nummis adhuc conspicui; qui inscripti vel EUPHRATES; vel VIRTUS AUGUSTI TIGRIS, vel PONS TRAJANI DANUVIUS non minus ac Araxes autem *pontem indignatus*, & de quo Ponte scribit Procopius, cum Istri adluvie ac temporis lapsu corruisse, operis vero architectum exstitisse Appollodorum Damascenum. Alios Pontes non commemoro, modo cum tribus aut pluribus fornicibus, quos exhibent interdum Nummi Augusti, Severi Valeriani, aut supra Naves positos cum trajectu militum, ut in M. Aurelio & Gordiano. Quot alia insuper Urbis Æternæ decora eadem Nummorum icones adumbrant, *Thermas; Theatra; Porticus; Vias; Macellum Neronis; Circum Maximum cum Obeliscis, Metis, Quadrigis, Euripo; Circum Caracalla; Amphitheatrum cum Meta sudante*, ac parte *Domus Aurea*, quæ vulgo, si rudera quædam excipias, non aliunde, quam ex his Nummorum monumentis, antiquæ Romæ enarratores tradere solent, ac in conspectu legentium ponere. Præter notam in hoc genere Onuphrii, Donati, aliorumque industriam, docuit id novissime Nardini ROMA ANTIQUA tuo beneficio in lucem feliciter adserta. Ita *Amphitheatri à Gordiano restituti memoria* non alibi, quam in præclaro ejusdem Nummo conservatur; unde illustratur Capitolinus, qui paulo ante in Senatu, h. e. tempore delati Balbieno & Papieno imperii, inter alia relatum refert à Consule, de *adificatione Amphitheatri*. Sic in exorta nuper inter eruditos Urbis Antiquarios controversia,

Ædif. l. iv.
c. 6.

In Cimel.
Mediceo.

In Maxim.
& Balbin.

versia, de Arcu *Portugallia* vulgo appellato, nosti me
 iis continuo accessisse, qui non Claudio cum Ligorio
 aut Domitiano, vel Philippo cum aliis, sed M. Aurelio
 eundem adjudicabant. Id enim mihi non minus ac o-
 ptimo vindici Romanæ antiquitatis Benedicto Melli-
 no nostro, fide veteris nummi comprobatum, in quo
 Faustina minor Victoriæ humeris in cœlum sublata
 cernitur, haud insolito consecrationis ritu, & cui ge-
 mina plane in illo Arcu figura ejusdem Augustæ specta-
 tur. An vero illæ figuræ vel M. Aurelii & L. Veri &
 Faustinae, aliunde in Arcum illum insertæ fuerint, is-
 que sit revera longe Antoninorum temporibus re-
 centior, quæ sententia est laudati paulo ante rerum an-
 tiquarum egregie periti P. Bellorii, illi aliisque expen-
 dendum relinquimus. Hoc unum addere liceat, ean-
 dem Victoriæ alatae figuram in cœlum Augustam fe-
 rentis, in matris Faustinae nummo mihi quoque ob-
 servatam, quem Museo Augustæ Christinae credo ac-
 cessisse. Ut enim de Victoria potius, quam de Diana
 Lucifera, prout existimant nonnulli, easdem figuras
 alatas explicem, facit præter solemnem hunc Victo-
 riæ typum, Elagabali, quod narrat Lampridius, som-
 nium, *Pater eadem nocte in somnis vidit alis se ROMANÆ VICTORIÆ, quæ in Senatu ad COELUM VEHI.* Quin agmen hic claudat Sacrum illud Servatoris
 Sepulchrum seu Ædicula eidem superimposita, ac
 ANASTASIS etiam dicta, qualem exhibet singula-
 ris Nummus, de quo post Tristanum ac Sirmondum
 disseruit nuper ad Eusebium doctissimus Valesius. E-
 jusdem notæ Nummum vidisse haud ita pridem juvit
 apud clarum urbis Antiquarium Leonardum Agostini.

Sed opportunum jam foret ab Historia, ad duas e-
 jus ancillas dicam an verius comites, CHRONOLO-

Qqqqq 2

GIAM LOGIA.

*Specimen U-
 silitatis
 Nummo-
 rum in
 CHRONO-
 LOGIA.*